

ҚАЗАҚСТАНДА
ГЕОПАРК
НЕГЕ ЖОҚ?

3-бет

ҚАРА
МЫСЫҚ

8-бет

ЗАН

ZANMEDIA.KZ

газеті

Қоғамдық-саяси, құқықтық газет

✉ zangazel@mail.ru

№51 (3582) 14 шілде 2023

ҰТЫСТАН
ҚҰР
ҚАЛМАҢЫЗ!

Біздің басылымдарға жазылып,
ұтысты болынып!
Басты сыйлық – АЙФОН 14 ПРО

МАКС!

Будан бөлек: Айфонның құлақабы,
сағаты, 2 REDMI NOTE 11 Pro ойнатылады.
Сондай-ақ, қықатолқынды пеш, шаң-
сорыш, үтіг сектілдегі тұрмыстық
техникалар бар. Бірқатар жүлдегер «Зан»
медиа-корпорациясының «Колдауымен
жарықташып, шығын «ШыТЫРМАН» шығар-
малар жинағына ие болады.

ҰТЫСА ҚАТЫСУ
ҰШІН НЕ КЕРЕК?

Ол үшін пошта бө-
лімшесіне барып:

«Зан газетіне» (ин-
декс – 65921); «Юриди-
ческая газета» (индекс –
65928); «Зан» журна-
лына (индекс – 75849);
«Фемида» журналына
(индекс – 75858) жыл
соңына дейін жазылып,
тубіртектің көшірмесін
бізге жолдасаныздар
болған!

Екі басылымға жа-
зылғандардың мүмкін-
дірі екі есе өседі!

ҰТЫС ИЕГЕРЛЕРІ
17 ШІЛДЕДЕ АНЫҚТА-
ЛАДЫ.

Ал, іске сәт!

БҮГІНГІН БАС ТАҚЫРЫБЫ

ДЕПУТАТТАР ҮКІМЕТ КЕМІШЛІГІН ТОЛЫҚТЫРУҒА МӘЖБҮР

Заң адамдардың тәжірибелі қоғам игілігіне пайдаланатын адамзат даналығының ең жоғарғы көрінісі деген екен ғуламалар. Еліміздің низамдарын осы талапқа сай деп айту қыын. Оның түрлі объективті және субъективті себебі бар. Десе де, заң шығару ісін жетілдіру тұрғысында оң қадамдардың барын жоққа шығара алмаймыз.

Бұл, әрине, елімізде жүргізілген конституциялық реформаның нәтижесі екені даусыз. Алты саяси партия кірген Мәжілістің соңынан тұрақты жаңа толықтын келді. Мәжіліс құрамы ұзақ жыldан бері алғаш рет бірмандатты округтен сайланған, белгілі деңгейде бәсекеде озып шыққан депутаттармен толықты. Сонымен қатар, әйелдер мен ерекше қажеттілігі бар адамдардың және жастардың қатары көбейді. Бұл өз кезегінде заң шығару ісінің мазмұнына да, сапасына да өз ықпалын тигізді.

(Соңы 3-бетте)

ҚҰҚЫҚТЫҚ САУАТ

ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІК ЗАҢМЕН ҚОРҒАЛАДЫ

Зияткерлік меншік – адам
өмірінде маңызды рөл атқарады
және әрдайым адамзаттың бар-
лық кезеңдерінде ғылымның,
мәдениеттің және прогрестің
қуатты қозғалтқышы болып
қала береді. Қазіргі кезде зи-
яткерлік қызметтің жаңа сала-
лары пайда болуына байланыс-
ты, оларды құқықтық қорғау
занмен реттеледі.

Әр адамның шығармашылық
потенциалы – материалдық және
рухани құндылықтарды қалыпта-
тырады. Тұлғаның шығармашылық
ой-өрісінен туған заттарды қолдан-
байтын адам жок. Алайда шығар-
машылықтың пайда болуына тікелей
қатысты өзіндік авторы болады.
Бұл зияткерлік жекеменшік ұғымын
қалыптастырады. Бұл ұғым елімізге
90-жылдары келген болатын. Жал-
пы, зияткерлік меншік адамның өзін
тисесінде материалдық емес илігі.

Зияткерлік меншіктің басты си-
ліптамасы меншікті пайдаланудың
жеке құқықтарын тек зияткерлік
меншіктің іесі, яғни автор ғана
шамалай алуында, сонымен қатар,
оның рұқсатының зияткерлік мен-
шікті ешқандай бөгде адам пайдала-
на алмауында.

(Соңы 6-бетте)

КӨКЕЙКЕСТИ

Бауыр еті баласын қанаттыға қақтырмай, тұмсықтыға
шоқтырмай өсіріп, үрпагымның табанына кірген тікен, манда-
йыма шөңге болып қадалсын деп тілеген ата-аналардың бүтінде
көңілі алаң. Түнде үйқысын тыбып, құндіз уайымына арқау
болған жайт – әлеуметтік желіде соңғы жылдары жаңбырдан
кейінгі саңырауқұлақша көбейген видеолар.

Аузынан ана сүті кеппеген бұл-
діршіндерге арамза пигылын іске
асырмакшы болған ақылсыздардың
іс-әрекетін сіз деген болардың
шығында әлеуметтік жағдайлар
түркелген. Өткен жылдарда 109 жағдай орын
алыпты, атаулы сектор бойынша
азаю байқалады деп баға бергеніміз-
ден, біз үшін 83-те аз көрсеткіш
емес-ау...

Тақырыпқа тұздық болсын, айтар
ойымызды айшақтап берсін деген
мақсатта Асфендияров атындағы

КазҰМУ оқытушысы, профессор Қу-
диярова Фалия Махметқызының мына
пікірін ортага салғым келеді. Ол әл-
гілер жайлы, «Педофилдердің көбінің
мины органикалық зақымданған.
Қазір көп әйелдер айнаға толмай
ерте босанып қалып жатады. Ондай
жағдайда баланың орталық жүйе-
ке жүйесі бұзылып туады. Мұның
барлығы баланың ойлау қабілетіне,
ақыльна үңқсан келтірмей қоймайды.
Осылайша адамда балаға деген
әуестік пайда болады. Психиатрияда
«инфантлизм» деген термин бар.
Инфантильді адамың ойлау қабілеті
өз жасынан төмен болады. Мәселен
15, 17 жастағы баланың ойлау қа-
білеті 12, 13 жастағы баланіңде
болуы мүмкін», – дейді. Жә, ойлау
қабілеті тежеліп, тұмсынан кішкен-
тайларға көз салу психологиясы қа-

БАЛА ҚОРҒАНСЫЗ ҚАЛМАСЫН

лыптақандарды «Жаратылышынан
екен гой» деп жылы жауып қоюға
бала ма екен? Германия, Франция,
Канада секілді әлем алыптары педо-
филдердің танын білуге үлкен-үлкен
зерттеу институттарын құрып, ғалым
біткенде жұмылдырып жатыр. Алайда
әліге дейін әлгілердің анықтау, олар-
мен күресу тұрғысында нақты, ортак
келіслеген тоқтап жоқ. Сондықтан
себеп-салдарын қоғамдық түсініктегі
бірнеше факторлармен түсіндіріп
көреміз. Педофилдер қайда жүр?
ҚР IIM мәліметтің сүйенсек бала-
ларға жасалған әрбір қылымтың
екеуі баланың өз үйінде жасалады
екен. Қебіне алыс тұысқандар, өгей
әке, көршілер секілді тараңтардан
бұлдыршындар зәбір керуде. Кейбір
пікірлер бұл іске қатысты заң жоба-
сының әлсіздік танытатынын айтса,
енде біреулер азғынның жыныс мү-
шесін кесіп тастауды жөн санаған.
Тіпті осы тұста өлім жазасын енгізуі

қалайтындар да өз пікірін ашық жет-
кізіп жүр. ҚР зорлық жасағандарға
қатысты бас бостандығынан айыру
бойынша заң не дейді? 2000 жылға
дейін зорлау фактісі бойынша 3-4
жыл аралығында темірторға қамалы-
ды. 2010 жылы заң қатаңдал, 15-20
жылға дейін сottалды. 2018 жылы
педофилдердің химиялық піштіреу
көрек деп танып, ол занды қүшіне енді.
Сол жылы мемлекет қаржысынан 9.6
миллион теңге бөлініп, 77 педофилге
химиялық кастрация жасалды. 2019
жылы 152 сottалушыға 19 миллион,
2020 жылы 232 қылымыскерге 29,2
миллион теңге қаржы піштіре үшін
жұмысады. Алайда бұл шешім то-
лыққанды мәселені жойды деуге
болмайды дейді мамандар.

Осы жерде бала құқығын қорғау
бойынша жасалған іс-әрекеттерге
тоқтала кетейік. Бір уақыттары жа-
упалтылар кімнен сақтанды көректігін
ашық көрсетеміз деп педофилдер

туралы ақпаратты жинақтап, суретін,
аты-жөнін, тұрғылықты мекен-жайын,
қанша үақытын теміртордың арғы
жағында өткізгендін, қазіргі статусын
көрсетіп қойған болатын. Барлық қа-
закстандық infopublic.pravstat.kz кіріп,
біз айтқан мәліметтермен таныса
алатын. Алайда мақалалызыды қуат-
тай тұсу үшін өздерінізге көрсетпек
болып кіріп едік, атаулы адреске ену
мүмкін болмады. Осы тұста балалар
мен жасөспірімдерге қатысты қандай-
да бір құқық бұзушылық, зорлық-зом-
былық жағдайлары орын алса қайда
хабарласу көрек деген занды саудал
тынышады. Лайымда түріне жүгінбеуді жа-
сын, алайда атаулы жағдайлардың
куәгері болсаңыз төмөндегі адрес-
терге жүгіне аласыз. Ен бірінші 102
қызметтіне хабар беруге болады.

(Соңы 3-бетте)

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

ДЕПУТАТТАР ҮКІМЕТ КЕМШІЛІГІН ТОЛЫҚТЫРУҒА МӘЖБҮР

(Соңы. Басы 1-бетте)

100 күнге созылған Парламент Мәжілісінің алғашқы сессиясында халықта қажет бірқатар заң қабылданғанын айтуға тиіспіз. Соның бірі Заңсыз алынған активтердің қайтару туралы заң кемшіліктеріне қарамастан елеуметтік әділдік іздеңген жұртшылық талабына жауп деуге болады. Бұл құжатта заңсыз алынған активтердің қайтарудың жаңа құқықтық тетіктері жасалды. Құжатта сыйбалас жемқорлықта қарастырылған активтердің жаңа қалықаралық үрдістер ескерілді. Онда айқындалған талаптар бойынша ешкім де заңсыз әрекеті үшін жауапкершіліктен қашып құтыла алмайды. Сондай-ақ, қоғамда және сарапшылар арасында талқыланған Сүйітшылған газ айналымын реттеу және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы мәселелері бойынша депутаттар арнайы заң әзірледі. Занда біршама деңгейде газды зауыттан тұтынушыға дейін жеткізудің ашық жүйесі жасалды.

Сонымен катарап, арнайы заң бойынша қоғамдағы өзекті мәселенің бірі көптерлеңдер тұрғын үйлерді басқарудағы кемшіліктер жойылады. Енді, басқару нысанын тұрғындардың өзі таңдай алады: КСК-ны қалдыра ма, ОСИ-ді таңдай ма – өздері шешеді. Депутаттар онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері жөніндегі заңда да бастамашылық етті. Онда үкіметтік емес үйлімдердің, сарапшылар қоғамдастырының, елеуметтік желіні пайдаланушылардың пікірі барынша ескерілген. Осы сессияда қәсіптік біліктілік туралы заңмен жұмыс аяқталды. Заң Ұлттық біліктілік жүйесінің барлық элементтерін рет-

тейді. Мәселен, қәсіптік біліктілікте дәлелдеу арқылы түрлі қызметтің айналысуға мүмкіндік береді. Қоғамда улкен мәселелеге айналған электр самокаттардың жүрісін реттеу жөніндегі депутаттар қабылдаған заң жаңа жүргіншілердің де, самокат жүргізуілерінің де қауіпсіздігін қамтамасыз етеді.

Бұрынғы Семей ядролық полигоны аумағын зерттеу мен қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселесі көпшілік таптай келе жатқан түткілді жайттың бірі еді. Бұгінде бұл мәселе заңнамалық деңгейде шешімін тапты. Заң нормалары полигонның аумағын қауіпсіз күйге келтіріп, халықты радиациядан қорғауға жол ашады.

Бұрынғы қарағанда заң шығару ісі қоғам үшін ашық аланға айналды деуге болады. Осы сессияда мәселен Парламенттің қос палатасы жалпы отырыстарды «Хабар 24» төлеарнасында тікелей әфирде көрсетуге көшті. Сондай-ақ қоғамдағы өзекті мәселелер депутаттық сауалдар арқылы да көтеріліп келеді. Оның әркайсында елдең түткілді жайттар қозғалды. Эр өнірдін, әр адамның, әр отбасының тұрмысын жақсартуға бағытталған маңызды мәселелер көтерілді.

Десе де, заң шығару ісінде кемшіліктер жоқ емес. Олар әрине, қабылданған низамдардың сапасына тікелей де, жанамалай да әсер етеді. Солардың бірқатарын сессия жұмысы қорытындыланған сәтте Парламент Мәжілісінің төрағасы Ерлан Қошановтың өзінде жайтқан еді. Оның сөзіне қарағанда, бұл тұрғыдағы олқылықтарға көп жағдайда Үкімет себеп болып жатады. Мәселен, атқарушы билік тарапынан заңға бастамашы болу

жұмысы тиісті деңгейде атқарылмай отыр. Яғни, үкімет қоғамда шүғыл шешімін күтіп отырган түткілді мәселелерге дер кезінде көңіл аударып, қажетті заң жобаларын Мәжіліске үақытының ұсынбай келді. Сондықтан депутаттар осы өткір мәселелерді шешуді жедел түрде өз қолына алып, тиісті заң жобаларына бастамашы болуға мәжбүр. Екіншіден, депутаттардың түзетулері мен толықтыруарына Үкімет қорытындысын қараша мерзімін ұзақ. Белгіленген тәртіп көп жағдайда сақталмайды. Соның салдарынан кейір заң жобалары дер кезінде қабылданбай жатыр. Алдағы үақытта мемлекеттік органдар депутаттардың бастамаларын қараган кезде ведомствоның мүддемен шектелмейтуге тиис. Ушіншіден, жалпы отырыстарға, жұмыс топтарынан келетін мемлекеттік орган басшыларының дайындығы төмөн. Жауаптарының сапасы сын көтермейді. Бұл депутаттық сауалдарға берілетін жауаптарға да қатысты.

Іә, заң шығарушылық қызметтің сапасы билік бұтақтарының білікті жаңа түлесімді іс-кимылын қажет етеді. Өкінішке қарай, қазіргі Парламенттің құрамын соншалықты қасиби деңгейде деп айта алмаймыз. Олардың арасында салалық мамандар аз. Мәселен, депутаттық корпузы құрамында эколог жоқ. Ал қазіргі таңда экологиялық қауіпсіздік мәселесі өте өзекті болып тұр. Басқа сала мамандары мың жерден ел мүддесіне жаны ашыса да, қоршаган ортандың өзекті мәселеңін танып, оны шешудің тиімді жолын ұсына алмасы анық.

Айша ҚҰРМАНАЛИ
«Заң газеті»

КӨКЕЙКЕСТИ

БАЛА ҚОРҒАНСЫЗ ҚАЛМАСЫН!

(Соңы. Басы 1-бетте)

Одан белек «150» сенім телефоны бар, 24/7 жұмыс режимінде көнеш беру, психологиялық сөздік базатын жұмыс істейді. www.telefon150.kz сайтына кіріп көруге және «Bala qorgau» телеграм арнасын да пайдалансаныз болады. Айтқан амалдарымызды тексеріп, жұмыс істеп тұрғанына көз жеткізгенден кейін фана әздерінізге ұсындық. Қош, қанша тұстан қорып, ақпараттық түсіндірме жасап, заң аясында жазаны қүшайткенімізben мәселенің ақыр аяғы әркінің өз санаусына келіп тірелерін сөздіз.

Бұл балаларға қатысты жасалған қылмыстардың бір парасы фана. Әлемде жыл сайын 1 млрд.-қа жуық жасақспірім үлкендер таралып жағындағы эмоционалдық, сексуалдық, физикалық зорлық-зомбылық көреді екен. Бұл дегениніз жер бетіндегі барлық 2 мен 18 жас арасындағы жасақспірімдердің тен жартысына жуығы бақытта балалық күндерін кеше алмай жүр деген сез. ЮНИСЕФ және адам құқықтары жөніндегі өкілдікін өткізген зерттеу нәтижесі бойынша біздегі ересектердің

75 пайызы бала тәрбие сінде күш қолдануды дұрыс деп таниды екен. Былғы бес ай бойынша балаларға қатысты жасалған құқық бұзушылық туралы деректерді де назарызыза ұсынамыз. Жыл басынан бері 1080 іс тіркеліпти. Оның 198-i аса ауыр, 252-сі ауыр, 364-i орташа, 194-i жеңіл қылмыс. Бұл 2022 жылмен салыстырында 7,6 пайызға көп. Ен жиі бала құқықы бұзушылатын аймақ – Түркістан облысы. 100 іс, еткен жылы - 101 іс. Ен аз тіркелген облыстар – Ұлытау, Солтүстік Қазақстан, Павлодар. Шамасы – 15-30 жасақспірімдерге қатысты құқық бұзушылық тіркелген. Алматы облысы, Алматы қаласында да атаулы бағыт бойынша қөттеген жағдайлар орын алған.

Мәселен, бұл жарапалығы болған қолымыздың ертең жазылары белгілі. Алайда біз айтып отырган атаулы жара бүгін-ертең жазыла ма? Қор болған қызы тағдыры мен бала психологиясында туындаған түтікпілдің обалының шешімін кімнен сұраймыз?

Шернияз ЖАЛҒАСБЕКҰЛЫ

МӘСЕЛЕ

ҚАЗАҚСТАНДА ГЕОПАРК НЕГЕ ЖОҚ?

Геомұра нысандарын сақтау бағыттарының бірі ретінде 1990 жылдары басталған Геопарк құру қозғалысы Қазақстанға әлі жете алмай жүр. БҰҰ-ның Білім, ғылым және мәдениет жөніндегі ұйымында (UNESCO) 2002 жылдан Бүкіләлемдік геопарктер желісін құруды қолдайтын арнайы бағдарлама жұмыс істейді. Геологиялық парк – бұл көркем, заманауи жабдықталған табиги аумақ, оның шегінде геологиялық ескерткіштер, сондай-ақ бұқаралық ақпараттық тұрде жарнамаланған және туризм, ғылыми зерттеулер мен демалыс орны ретінде қызмет ететін жалпылыштық немесе жалпыләмдік маңызы бар өзге де обьектілер бар.

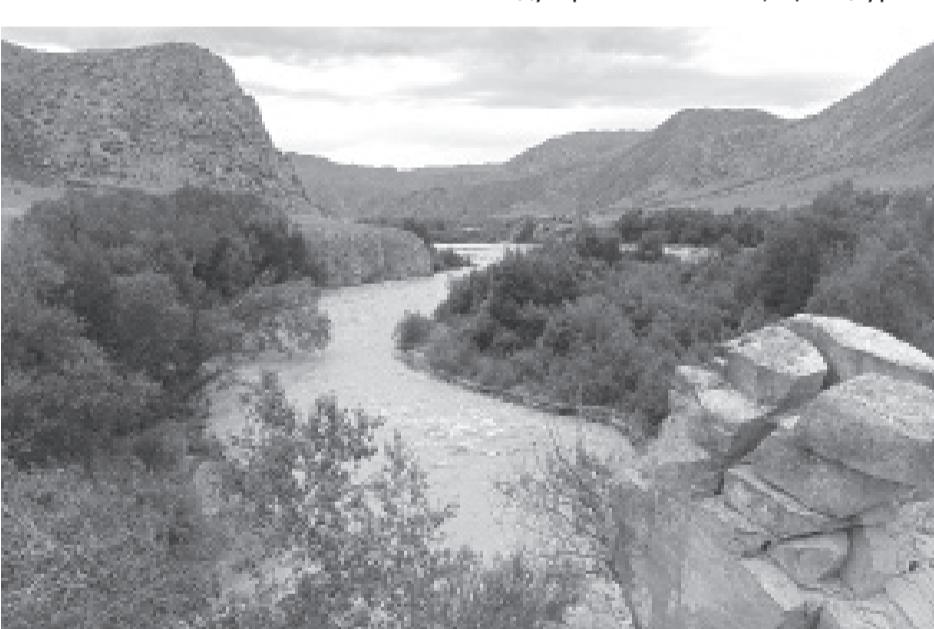
Геопарктердің негізгі мақсаттарының бірі – аймактық табиги және мәдени мұрасын сақтау, жергілікті бірегейлік пен білім беруді ғылайтын тұрақты туризмді ілгерілету. Сондықтан 2015 жылдың қарашасында үйлімфа мүше мемлекеттер оны ратификациялады. Қазіргі уақытта Қазақстанда геопарк желісін 48 елдерінен 195 нысан кіреді. Оның ішінде әзірле Қазақстан жоқ, көршіләрімізден тек Қытай мен Ресей ғана бар. Осы арада 1924 жылы Қаратау тауарында КСРО-дағы тұнғыш «Юра дәүірінде Қаратау көл» палеонтологиялық қорығы үйлімдастырылғанын да айта кеткен жөн шығар.

UNESCO-ның геопарктер жөніндегі ұлттық комитеттің төрағасы, геология-минералогияның ғылыми, оқу-ағартушылық, тарихи-мемориалдық немесе эстетикалық маңызы зор болғандықтан мемлекет те, жергілікті тұрғындарда ұрпақтан-ұрпақта таза, сол қалыпта жеткізу үшін олардың сақтаулығына аландайтын тірі және жансыз табигаттың жеке обьектілері бар. Жансыз табигат ескерткіштеріне геологиялық нысандар жатады.

– Қазір бұкіл әлемде геотуризмінің дамуына, яғни геологиялық және ландшафттық құндылығы бар табиги ескерткіштерге маңыз берілуде. Оның үстінен, бұл Қазақстан үшін өзекті мәселе, оның жер қойнауы «Менделеев кестесіндегі» элементтерге толы, сонымен қатар еліміздің проте-

розойдан қазіргі заманға дейінгі планета тарихының көрнекі дәлелдері ұсынылған ашық аспан астындағы бірегей геологиялық-палеонтологиялық мұражай даеп сипаттауға болады. Бізде қазба-кен орындарының мол көзі бар, әлемдік масштабтағы геологиялық тарихи ескерткіштер мен ең құттық тектоникалық құбыльыстардың іздері, ежелгі жанартаулардың қалдықтары, метеориттердің

стратегияларын әзірлейді, бекітеді. Қонақ үйлер, халық колонері, та мақтану орындары, жылқылар мен көліктерді жалға алу және т. б. дамып келеді. Осылан байланысты

Ұлттық геопарктер желісінің дамуы өнімдердің өмірін айтарлықтай өзгертуге және олардың экономикалық тұрақтылығын да, инвестициялық тартымдылығын да қүшайтуға мүмкіндік береді.

Қазақстан геопарктердің құруда зор әлеуетке ие: әсемдігі жағынан керемет ландшафттар бар, бай, жақсы зерделенген және еткілік-тегжейлі зерттеңген геологиялық тарихы (казіргі заманға дейін 600 млн жыл бұрын) бір тебе, инфрақұрылым да муда: жолдардың саны мен сапасы, әуежайлар желісі ұлғаюда, қонақ үйлер және т. б. да муда.

Әрине, мұндай маңызды мәселе мемлекеттің қатысуының шешу мүмкін емес. Бұл бағыттағы алғашқы қадамдар жасалды. Мәселен, 2023 жылғы 4 сәуірде Алматыда өткен UNESCO және Білім, ғылым, мәдениет жөніндегі ұлттық комиссияның отырысында оның төрағасы – ҚР Мемлекеттік кенесшісі Ерлан Қарин Индустрингия және инфрақұрылымдық даму министрлігінің Геология комитеттіне геопарктер жөніндегі Ұлттық комитетпен бірлесіп Қазақстанда алғашқы геопарк құру

таза қоршаган орта қалыптастыруға болады.

Геопарктер мемлекеттің қолдауымен құрылады, бірақ бастама «төмөннен» бастау алады: жергілікті халықтың немесе жергілікті әкімшіліктің белсенділір мәдениет және геомұра обьектілерін үйлімдатырады, қорғайды және кірістерді бөліп, бюджетке қажетті салықтарды аударады, геопарктерді дамыту

Ақ басшылығының кездесуі өтті, онда геопарктерді занамалық реттеу мәселелері, ұлттық геопарктер желісін құру қажеттілігі және басқа да мәселелер талқыланды. Бұл Қазақстанда геопарктер құру үшін өте маңызды қадам, өйткені бұл процесті жеке ынта-жігер үрдісінен өнірлерді тұрақты дамыту жөніндегі мемлекеттік жобағ

ӘКІМШІЛІК ӘДІЛЕТКЕ – 2 ЖЫЛ

ӘРПК СОТ ЖҮЙЕСІНЕ ТҮЗЕТУ ЕҢГІЗДІ

Қазақстанда Әкімшілік әділет институтының, енгізілгеніне екі жыл болды. Әкімшілік ресімдік-процестік кодекс (ӘРПК) 2020 жылы қабылданды. ӘРПК заңды қүшіне енгенге дейін жергілікті соттар және Жогарғы Сот тарапынан әкімшілік сот ісін жүргізу, әкімшілік ресімдердің жаңартылған нормаларын белсенді түрде наисхаттау жұмыстары жүргізілді. 2020 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін Атырау облысының соттары ӘРПК нормалары бойынша ақпараттық-түсіндіріле жұмысын жүйелі қолға алуда. Біз алғаш рет ӘРПК шеңберіндегі негізгі принциптер мен құқықтық мәселелер, негізгі даулар бойынша судьялардың сұхбат-көрсетілімін жариялада бастадық. «Сұрақ-жаяуп» форматындағы онлайн-көрсетілім көбейді, бұл қалықтың жария-құқықтық мәселелерге қызыгуышылығын көрсетеді.

Ресми статистика ӘРПК-мен жұмыс істеген екі жыл ішінде әкімшілік талап қою саны артқаның көрсетеді. Жогарғы Соттың талдауы бойынша, ӘРПК енгізілгелі республика соттарына 27 629 талап қою түсін, әкімшілік соттар жұмыс жасаған бір жылда 24 613 іс аяқталған немесе 89%. Шешім шығарумен 8 559 іс қаралды, 11 805 талап қою көрі қайтарылған, оның 5 399-ы талап қоюды көрі қайтарылған алуға байланысты. Татуласумен 3 413 іс қаралды немесе 14%.

Көбінесе сот орындаушылардың әрекеттері дауланады. Оның саны – 9 140 талап қою немесе 33 %, жер даулары – 4 046 іс немесе 15%, салық даулары – 2 403 іс немесе 9% құрайды. Мемлекеттік сатып алу са-

ласындағы талап қою саны артты – 2 046 немесе 7%. Тұрғын үй даулары 1581 іс бойынша туындаған немесе 6%.

Талап қоюларды қанағаттандыру пайызы шамамен 73, бұрын бұл көрсеткіш 15% құрғаған. Даулардың санаты бірдей, атап айтқанда жер, тұрғын үй, салық даулары, сот орындаушылардың әрекеттерін даулау. Осыған дейін мұндай дауларды қараста көзінде судьялар алдын ала пікірін білдірмеген, талап қоюды тұжырымдауда жәрдемдеспеген, еткізіл алған мерзімді қалпына келтіру туралы түсіндіре алмаған, тараптарды татуластыруға мүмкіндігі болмаған. Бұл жағдай талап қоюларды қанағаттандырудан бас тартуға негіз болған.

**Анаргұл САЛИХОВА,
Атырау облыстық сотының
әкімшілік істер жөніндегі
сот алқасының төрағасы**

Әкімшілік сот ісін жүргізуде тараптар өзара келісу негізінде сот шешім шығаруға кеткене әкімшілік процестік барлық сатысында (кезеңдерінде) татуласу, медиация немесе дауды партисипативті расім тәртібінен реттеу туралы көлісім жасасу жоғын әкімшілік істі толык немесе ішінәра аяқтай алады. Тараптар апелляциялық және кассациялық сатыларда да дауды бейбіт жолмен реттейді. Жауапкердің әкімшілік

қалауы болған кезде тараптарды татуластыруға жол беріледі.

Дауды бейбіт жолмен шешіг 13-15 % аралығында қол жеткіледі, шын мәнінде бұл аз көрсеткіш. Бірақ талап қоюшылардың заң бұзушылықты өз бетінше жоюына байланысты жиі қайтарыл алатынын ескер қажет. Мысалы, 2023 жылдың 1 тоқсанында Атырау облысы МАӘС-мен 309 талап қоюдың 160-ы немесе 51,8%-ы талап қоюшылармен көрінілген алғасынды.

Қазір ӘРПК-нің мемлекеттік құрылымдардың қызметтіне ғана емес, сонымен қатар азаматтарға мемлекеттік қызмет көрсету сапасын жақсартқаның сенімді түрде айтуға болады. Әкімшілік ресімдегі тұндау, әтініштерді қараста көзінде формализмге жол бермеу, әкімшілік қалау, сенім құқығын қорғау, соттың белсенді ролі сияқты жаңа институттар азаматтардың құқығы мен бастандығын қорғауда маңызды рөл атқарады және оларды әкімшілік тәжірибеде қолдану өз тиімділігін көрсетеді.

Қазір қақытта істердің белгілі бір санаттарын қараста тәжірибелі жолға көзінілған. Жогарғы Соттен даулардың жекелеген түрлері бойынша тұрктың негізде ақпарат, қысқаша шолу, талдау ұсынылады, бұл жергілікті соттарға біртекtes істердің қараста көзінде түрде шешім ғана емес, әкімшілік органмен де түбектелі түрде соңғы сатыға дейін сотта даудын бастайды.

Әкімшілік органдарға өтініштерді формальды түрде қараста дегару қажет. Ағымдағы жылдың наурыз айында ӘРПК-ге өзгеріс енгізілді, онда жоғары тұрған орган басшысының негізделген ұстанымын ұсыну көзделген, бұл сотқа дейінгі реттеу институтының рөлін арттыруға және дауда тәжірибелі жауаптылығын ұлғайтуға жол береді.

Басқа мемлекеттік органдармен соттасуды тоқтатып, ішкі әкімшілік ресімдегі жұмысты жолға қоя қажет. Бизнес-құрылым өкілдері мүліктік мүдделері бойынша елеусіз сомаларға қатысты қозғалыстарын даулардың тұндауын барынша азайтқан жөн. Мысалы, еңбек инспекторымен жұмыс берушіге қызметкердің енбекақысын төлеу тұралы нұсқама беріледі. Бұл ретте жұмыс берушінің берешегі 50-60 мың тенге шегінде, алайда жұмыс беруші тәжірибелі жауаптылығында даудын бастайды.

Жалпы, ӘРПК мемлекеттік органдардың қызметтіне ғана емес, сот жүйесіне де түзету енгізді. Соттың белсенді ролі қағидатының, әділеттіліктің, сенім құқығын қорғаудың, ақшалат өндіріп алу институтының тиімділігін үзілдік жауаптылығында өткір мәселе күйінде түрде шешім ғана емес, әкімшілік органмен де түбектелі түрде соңғы сатыға дейін сотта даудын бастайды.

ПАЙЫМ

Сот тарихын ел тарихынан бөліп қарастаға болмайды. Қазақстан қоғамдастырылған әкімшілік және құқықтық реформаны демократизациялау қажет екені, халықтың сот жүйесіне деген сенімін, оның ашықтығы мен тиімділігі арқылы жоне сот жұмысында заңдарды қатаң, сақтау арқылы жүзеге асыру қажет екені күн тәртібіндегі өткір мәселе күйінде түрде.

ТӨРЕЛІКТІҢ ТУЗУЛІГІ СУДЬЯ БІЛІКТІЛІГІНЕ БАЙЛАНЫСТЫ

Өйткені, халық соттан тек шыныңкін пен әділдікті ғана іздейді. Республикалық соттарында сот жүйесінің құрылымдары жетілдіріліп, судьялардың мәртебесін көтеріп, олардың тәуелсіздігінің әлеуметтік кепілдігін күшетті, матерналдық-техникалық жағдайларын жаңартыруға бағытталған кешенді шаралар тұрақты жүзеге асырылуда. Оған айғақ облысының барлық аудандық және оған тәнестірілген соттарының ғимараттары заманауи, ері алемдегі озық техникамен жабдықталған. Сот ғимараттарында ақпараттық-анықтамалық киоскілер қойылды. Сот залдарында дыбыс-бейне жазба құралдары кондырылып, сот отырысының бастан-аяқ түсіріліп отыры, олардың іске тіркеу ашықтық пен айқындық көрінісі. Қаншама істер онлайн режимде қаралып, сот пен азаматтар арасындағы байланыс женілдетілді. Тіпті сот ғимаратындағы түрлі басқосуларды да бейнебайланыс арқылы өткізіп, уақыт, қараждат үнемдеу қалыпты дағдыға айналды.

Азаматтық және қылымыстық іс жүргізу заңнамалары жаңартылып, соңғы кезде әкімшілік заңнама да енгізіліп, сот құзіретін шеңберінің кеңеюіне, сот төрелігін ашықтығы мен қолжетімділігін қамтамасыз етуге жаңа серпін берді. Сот жүйесінің беделін нығайту және судьялардың жоғары қасиби біліктілігін қалыптастыратын мұндай жаңашылдықтар көңіл қуантады. Бұл азаматтар мен заңды тұлғалардың құқықтары мен мүдделерін заң тұрғысында жоғары деңгейде жүзеге асырыуна және сотқа деген сенімін арта түсіне жасалған мүмкіндік.

Сот төрелігін жүзеге асыратын басты тұлға – судья десек, оңда судьяның ролі үкім шығаруға емес, сонымен қатар әділ-діл маржан ӘДІЛСҰЛТАНАН Ақтау қалалық сотының судьясы

дік, бейтараптық және адалдық принциптерін сақтауды қамтыйды. Судьяның абыройы мен беделі халықтың сотқа деген сенімін қамтамасыз етуде өте маңызды.

Қандай жағдай жасалса да, жүйе қалай тез дамып жатса да, судья сол өзгерістерге және талаптарға сай болуы керек. Судьяның абыройы олардың колындағы билігінде емес, сот төрелігін жүзеге асыруға берілгендей. Көрінше, беделге нұқсан келтіру халықтың сенімін нұқсан келтіру және сот процесінің заңдылығына күмән тудыру мүмкін. Сондықтан судьялар үшін беделді сақтау ете маңызды.

«Жақсының жақсылығын айт, нұры тасысын» демекші, ақиқаттың жолында адамгершіліктің туын жықпай келеді. Абзат ағамызға қаңадай мақтау айтсаң да жарасымыды. Абырой мен беделді Мұрат Сүлейменұлы еңбегімен, болмыс-бітімімен иеленген. Қызмет барысында «Тура биде тұған жоқ, тұғанды биде иман жоқ» деген ұстанымнан тайған емес. Біз осындағы аға буыннан өнеге алымыз.

Абзат ағамыз өзінің мол тәжірибесінен сүйене отырып, сот жүйесіндегі жас кадрларды шындауды өзінің өмірлік мұраты санайды. Облыстағы жас заңгерлерді тәрбиелеуде оның өзіндік орны бар. «Ұстаздық еткен жаһықлас, үйретуден балаға» деп ұлы Абай айтпақшы, өмірден көрген-түйгін мол Мұрат Сүлейменұлы жастарға ақыл-

жатқан ағамызға қандай мақтау айтсаң да жарасымыды. Абырой мен беделді Мұрат Сүлейменұлы еңбегімен, болмыс-бітімімен иеленген. Қызмет барысында «Тура биде тұған жоқ, тұғанды биде иман жоқ» деген ұстанымнан тайған емес. Біз осындағы аға буыннан өнеге алымыз.

Абзат ағамыз өзінің мол тәжірибесінен сүйене отырып, сот жүйесіндегі жас кадрларды шындауды өзінің өмірлік мұраты санайды. Облыстағы жас заңгерлерді тәрбиелеуде оның өзіндік орны бар. «Ұстаздық еткен жаһықлас, үйретуден балаға» деп ұлы Абай айтпақшы, өмірден көрген-түйгін мол Мұрат Сүлейменұлы жастарға ақыл-

женесін айтудан, білгенін үйретуден жаһықкан емес. Қызмет барысында өмірлік мол тәжірибесін жас судьялармен бөлісуге әрқашан дайын. Сот саласында қызмет атқарған жылдардың даңышама шәкірт тәрбиеледі. Бүгінгі таңда М.Жақыпбеков отасында үлгілі екі, немерелерінің сүйкіті атасы. Ардағер судья ағамызға мағыналы да мәнді ғұмыр, зор денсаулық, отасына бақыт, қуаныш тілейміз.

**Мақсат ДОСЖАНОВ,
Қарағанды облысы**

Балқаш қалалық сотының судьясы

ҚҰҚЫҚТЫҚ МЕМЛЕКЕТТІҢ СИМВОЛЫ

Халқынызда «Тура биде тұған жоқ, тұғанды биде иман жоқ» деген даналық сөз бар. Мұның мағынасы билік айтудың алаламайтын адад, қара қылды қақ жарған әділ болуы керек дегенге саяды. Сондықтан, әділдікті ту еткен кешегі дана билеріміздің дара жолын жалғаган бүгінгі судьялар да таразы басын тен, ұстап, әділ төрелік жолында абыройлы еңбек етіп келеді.

Бүгінде құқықтық мемлекеттің символына айналған сот билігі Қазақстан Республикасының атынан жүзеге асырылады. Судьялар сот төрелігін іске асыру кезінде тәуелсіз және тек Конституция мен заңға ғана бағынады. Сот шешімдері мен судьялардың өз өкілдіктерін жүзеге асыру кезінде талаптарын барлық мемлекеттік органдар мен олардың лауазымды адамдары, жеке, заңды тұлғалар орындауда міндетті.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан Республикасы судьяларының VII съездінде жасаған баяндаудың сот төрелігінің әділ және заңды жузеге асыруға мемлекет те, бүкіл қоғам да мүдделі екенін атап етіп, алға қойған мақсаттарға қол жеткізуға мүмкіндік беретін бірқатар басымдықты айқындауды.

КҮҚЫҚТЫҚ САУАТ

(Соңы. Басы 1-бетте)

Зияткерлік меншік нысандары келесі түрлерге бөлінеді: әдебиет, өнер туындылары мен ғылыми енбектер; фонограммалар жасау, орындаушылық және радиобағдарламасын жүргізу; адам іс-әрекетінің барлық салалары бойынша өнертабыстар; ғылыми жаңалықтар; өнеркәсіп үлгілері; тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері және коммерциялық атаулар мен белгілеудер; жосықызыз бәсекелестіктің алдын алу шаралары.

Заман дамыған сайын, қоғамда әртүрлі жағдайлар орын алада. Контрафактілік әрекеттер біріншіден, ел экономикасының дамуына кедегіри жасаса, екіншіден дүниежүзілік аренада ел атауына зиянны тигізуде. Қазіргі қоғамда жоғарыда айтылған мәселелердің барлығы белең алып отыр. Әсіресе тауар белгілері арқылы халықты алдағате кең таралған.

Сол себепті соңғы жылдары зияткерлік меншік объектілеріне халықаралық үйімдер тарапынан да, ҚР Үкіметі тарапынан да ерекше назар аударылуда. Дүниежүзілік қауымдастықтың талаптарына жауп беру, авторлық және сабактас құқықтар мен өнеркәсіптік меншік саласындағы құқықтарды қорғау маңызды факторлардың бірі болып отыр.

Қазақстан 1993 жылдан бастап дүниежүзілік зияткерлік меншік үйімінде, сонымен қатар, авторлық және аралас құқықтарды регламенттейтін көптеген халықаралық конвенциялар, келісімдер мен келісімшарттардың қатысуышы. Қазақстан Париж конвенциясына, Мадрид келісіміне, Патенттік ынтымақтастық туралы келісімшартқа қатысуыш және басқа да маңызды құжаттарға қол қойған.

Дүниежүзілік зияткерлік меншік үйімі – 1967 жылы Стокгольмде (Швеция) құрылған, 1974 жылдан БҰҰ-ның мамандандырылған мемесі. Ол дүние жүзіндегі зияткерлік меншікті қорғау; зияткерлік меншік пен авторлық құқықтар саласындағы түрлі одақтарға мүше мемлекеттердің ынтымақтастығына, шарттар жасасуға және үлттық заңдарды бірізге түсіру; өнеркәсіптік меншікпен байланысты технологиялардың берілуін оңайлату, оларға заңды және техникалық көмек

көрсету; ақпарат жинау мен тарату, халықаралық тіркеу қызметтінің жұмысын қамтамасыз ету, осы үйімға мүше мемлекеттердің арасындағы әкімшілік ынтымақтастықтың басқа да түрлеріне қол ұшын беру мақсатын көздейді.

Қазақстанда зияткерлік меншік объектілерінің құқығын «Авторлық құқық және аралас құқықтар туралы», «Патент», «Тауар белгісін, қызмет етү белгілері және тауарлардың шыққан жерлерінің атаулары туралы», «Электрондық құжат және электрондық цифрлық қол қою туралы» заңдарымен қорғау жүйесі қылыштысып, зияткерлік меншік объектілеріне деген құқықтың бұзылғаны үшін әкімшілік, азаматтық және қылмыстық жауапкершілік қарастырылған.

Айталық, елімізде тауар таңбасының құқықтық қорғалуы төмөндеғідей:

«Тауар таңбалары, қызмет көрсету таңбалары және тауар шығарылған жерлердің атаулары туралы» заңының 4-бабының 4-тармағына сәйкес, тауар белгісінің иесі куәлікте көрсетілген тауарлар мен қызметтерге қатысты өзіне тиесілі тауар белгісін пайдалана мен оған иелік етудің айрыыла құқықына ие болады. Қазақстанда қорғалатын тауар таңбасын оның иесінің келісімінсіз ешкім де пайдалана алмайды. ҚР Азаматтық кодексінің 1025-бабының 2-тармағына сәйкес, тауар белгісін кез келген айналымға енгізу: дайында, колдану, әкелу, сақтау, сатуға ұсыну, тауар белгісін немесе осы белгімен белгіленген тауарды сату, мәндайшадағы жазуда, жарнамада, баспа өнімдерінде немесе өзге де іскерлік құжаттамада пайдалану – тауар белгісін пайдалану болып саналады.

«Тауар таңбалары, қызмет көрсету таңбалары және тауар шығарылған жерлердің атаулары туралы» заңының талаптарын үзған жеке тұлғалар мен заңды тұлғалар әкімшілік не қылмыстық жауапкершілікке тартылады.

«Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» кодекстің 158-бабына сәйкес, бөтен тауар белгісін, қызмет көрсету белгісін немесе тауар шығарылған жердің атауын заңсыз пайдалану, егер бұл әрекеттерде

белгілері болмаса, заңсыз бейнеленген тауарлар тәркілене отырып, жеке тұлғаларға – жиырма, шағын кәсіпкерлік субъектілеріне – отыз, орта кәсіпкерлік субъектілеріне – қырық, ірі кәсіпкерлік субъектілеріне сексен АЕК мөлшерінде айыппұл салуға екеп согады.

Қылмыстық кодекстің 222-бабына сәйкес, бөтен тауар белгісін, қызмет көрсету белгісін заңсыз пайдалану, егер бұл іс-әрекет ірі залал келтірсе – сексен АЕК дейінгі мөлшерде айыппұл салуға не сол мөлшерде түзеу жұмыстарына, не сексен сағатқа дейінгі мерзімге қоғамдық жұмыстарға тартуга, не жиырма тәуелікке дейінгі мерзімге қамаққа алуға жазаланады.

Тауар таңбасын заңсыз пайдаланғанда үшін жауаптылық барлық елдерде бар. Мысалы, ҚСР Азаматтық кодексінің 15-бабында тауар белгісін заңсыз пайдаланғанда үшін жауапкершілік көзделген. Яғни, құқық иесі залалды өтеудің орнына құқық бұзушыдан өз таңдауды бойынша өтешеңдік төлеуді талап етеге құбылы.

1. Салыстырмалы мән-жайларда әдette тауар белгісін заңды түрде пайдалану үшін алынатын баға негізге алына отырып айқындалатын тауар таңбасы заңсыз орналастырылған тауарлар құнының екі еселенген мөлшерінде немесе

тауар белгісін пайдалану құқығы құнының екі еселенген мөлшерінде тауар таңбасын пайдалануға тыйым салынады.

2. Ресейде тіркелмеген тауар белгісінің қатысты ескерту таңбасын жүргізетін тұлға Ресей заңнамасында көзделген тәртіпен жаупаты болады.

Ал, Ресейдін Қылмыстық кодексінің 180-бабы бойынша – бөтен тауар белгісін, қызмет көрсету белгісін, тауар шығарылған жердің атауын немесе соларға үқсас белгілердің тауарлар үшін заңсыз пайдалану, егер бұл іс-әрекет бірнеше рет жасалса немесе ірі залал келтірсе, жұз мынан үш жуз мын үрбіле ге дейінгі мөлшерде айыппұл салуға екеп согады.

Ресейдін Қылмыстық кодексінің 180-бабында сәйкес, бөтен тауар белгісін, қызмет көрсету белгісін заңсыз пайдалану, егер бұл іс-әрекет ірі залал келтірсе – сексен АЕК дейінгі мөлшерде айыппұл салуға не сол мөлшерде түзеу жұмыстарына, не екі жылға дейінгі мерзімге мәжбүрлеу немесе екі жылға дейінгі мерзімге бас бостандығынан айыруға жазаланады. Ресейде тіркелмеген тауар белгісінің заңсыз пайдалану, егер бұл әрекет бірнеше рет жасалса немесе үлкен зиян келтірсе, бір жұз жиырма мын үрбіле ге дейінгі мөлшерде айыппұл салуға екеп согады.

Азаматтардың зияткерлік меншігін қорға арқылы мемлекет олардың шығармашылық ерісінің дамуына, сол арқылы ел экономикасының дамуына қолайлы жағдай жасайды. Зияткерлік меншіктің қорғанысы әлемде елдің ахуалын анықтайтын маңызды факторлардың бірі болып есептеледі.

КР Әділет министрлігінің Зияткерлік меншік құқығы департаменті зияткерлік меншік мәселелерімен айналысадының үзілітті мемлекеттік орган болып табылады. Департамент зияткерлік меншік объектілеріне құқықтарды қорға және сақтау мемлекеттік саясатты жаңе іске асыру. Осыған орай, әділет органдары зияткерлік меншік құқықтарының барынша сақталуы, азаматтардың осы саладағы құқықтарының бұзылуы болдырау, құқық бұзушылықтар орын алған жағдайда заңнамалар аясында қалпына келтіру және азаматтардың осы саладағы құқықтық сауаттылығын арттыру бойынша қарқынды жұмыстар жасай бермек.

жүзеге асырады.

КР Әділет министрлігінің «Ұлттық зияткерлік меншік институты» – зияткерлік меншік объектілерін пайдалану және құқықтық қорғау саласында мемлекеттік билік органдары үшін саралтама, ғылыми зерттеулер және басқа жұмыстарды үйімдастыру мен көмектесу мақсатында құрылған. Институт өнеркәсіптік үлгілерге деген патенттер беруге, тауар белгілірін пайдалану жаупаты болады.

Ал, Ресейдін Қылмыстық кодексінің 180-бабы бойынша – бөтен тауар белгісін, қызмет көрсету белгісін, тауар шығарылған жердің атауын немесе соларға үқсас белгілердің тауарлар үшін заңсыз пайдалану, егер бұл іс-әрекет бірнеше рет жасалса немесе ірі залал келтірсе, жұз мынан үш жуз мын үрбіле ге дейінгі мөлшерде айыппұл салуға екеп согады.

Ал, Ресейдін Қылмыстық кодексінің 180-бабында сәйкес, бөтен тауар белгісін, қызмет көрсету белгісін заңсыз пайдалану, егер бұл іс-әрекет бірнеше рет жасалса немесе үлкен зиян келтірсе, бір жұз жиырма мын үрбіле ге дейінгі мөлшерде айыппұл салуға екеп согады.

«ҚР Әділет органдары туралы» заңының 3-бабына сәйкес, әділет органдарының міндеттерінің бірі – зияткерлік меншік құқықтарының сақтау және қорғау саласындағы заңнаманы қолданудың практикасын қорыту; зияткерлік меншік құқығын қорғау саласындағы ҚР заңнамасының талаптарын түсіндіру жөнінде құқықтық түсіндіру жұмысын қамтамасыз ету және өткізу, аталған саладағы құқық бұзушылықтың алдын алу мен анықтауға негізделген.

«ҚР Әділет органдары туралы» заңының 3-бабына сәйкес, әділет органдарының міндеттерінің бірі – зияткерлік меншік құқықтарының сақтау және қорғау саласындағы мемлекеттік саясаттыры жаңе іске асыру. Осыған орай, әділет органдары зияткерлік меншік құқықтарының барынша сақталуы, азаматтардың осы саладағы құқықтарының бұзылуы болдырау, құқық бұзушылықтар орын алған жағдайда заңнамалар аясында қалпына келтіру және азаматтардың осы саладағы құқықтық сауаттылығын арттыру бойынша қарқынды жұмыстар жасай бермек.

**Ирина БАКИШЕВА,
Қызылорда облысы Әділет департаментінің басшысы**

САНДЫҚ ЖҮЙЕ

«Электрондық үкіметтің» инфокоммуникациялық инфрақұрылымының және мемлекеттік органдардың бірыңғай көлік жүйесінің, операторы болып табылатын «Ұлттық ақпараттық технологиялар» АҚ-ы тағы бір жағымды жаңалықпен бөлісті.

EGOV MOBILE-да ЕНДІ КОЛЛЕДЖ ДИПЛОМЫ КОЛЖЕТИМДІ

– eGov mobile қосымшасының жетістіктерінің бірі – «Цифрлық құжаттар» сервисі болып саналады. Осы сервистің көмегімен қолданушылар цифрлық құжаттарды әркашан ұялы телефоннан көрсете алады. Колледж дипломы – арнаулы орта білімнің бар екендігін көрінісінде қорғау жүргізіледі. Енді колледж түлектері eGov mobile қосымшасы арқылы құжаттық форматта қолдана алады. Осыған дейін eGov mobile пайдаланушыларды үшін жоғары оқу орындарының дипломада мобиліді қосымша арқылы қолжетімді болды. Бұл жағетті құжаттарды алу және ұсыны процесін едәүір жөнілдеді, – дейді «Ұлттық ақпараттық технологиялар» АҚ Басқарма төрағасы Ростислав Коняшин.

Цифрлық құжаттарды қолдану үшін eGov mobile қосымшасының басты бетінде «Цифрлық құжаттар» сервисін таңдау керек. Пайдаланушы құжатпен QR код немесе 6 таңбалы код арқылы бөлісіе алады. Цифрлық құжат – тұпнұсқа құжаттың аналогы. Қазіргі уақытта «Цифрлық құжаттар» сервисінде 27 құжат қолжетімді: оның ішінде жеке құәлік, жүргізуши құәлігі, ҚР азаматтың паспорты және басқалары бар.

Орталық және өнірлік мемлекеттік органдардың ақпараттық жүйелеріне жүйелі және техникалық қызмет көрсетуді қамтамасыз ететі

Інклюзивті жандардың өмірлік жолдары, мүмкіндігі шектеули жандарға үлкен сабак әрі мотивация. 2020 жылғы мәлімет бойынша елімізде 705 мың мүгедек жан бар. Оның 56% енбекке жарамды болса, 23,3% жұмыс атқарып жүр. Елімізде мүгедек адамдардың құқығын қамтамасыз ету және өмір суру сапасын

ТАРАТУ

2. «Солтүстік Қазақстан облысы, Жамбыл ауданы әкімдігінің жұмыспен қамту орталығы» КММ, БСН 110640001219, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шагымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: СҚО, Жамбыл ауданы, Пресновка ауылы, Дружба көшесі, 1а.

3. Ақмола облысы, Сандықтау ауданы, Преображенка ауылы, Тәуелсіздіктің 25 жылдыры көшесі, 18 мекенжайы бойынша орналасқан «Ақмола облысы білім басқармасының Сандықтау ауданы бойынша білім бөлімінің Преображенка ауынын бастауыш мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі, БСН 030540009135, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Шагымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде мына мекенжай бойынша қабылданады: Ақмола облысы, Сандықтау ауданы, Балкашино ауылы, Абылай хан көшесі, 120. Тел. 87164092937.

5. «Алматы облысы Қонаев қаласы әкімдігінің халықтық жұмыспен қамту орталығы» мемлекеттік мекемесі, БСН 110740012407, заңды мекенжайы: Қонаев қаласы, 1 шағындаудан, 41 ғимарат, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шагымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қонаев қаласы, 1 шағындаудан, 41 ғимарат. Тел. 87055739127.

6. «Аят АгроСервис» ЖШС, БСН 150840019089, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шагымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қостанай облысы, Қостанай ауданы, Октябрь а/о, Октябрь ауылы, Дорожная көшесі, құрлылғыс 6А. Тел. 87778983077.

10. «Мұліктің меншік иелері бірлестігі «Титов 6А» үйімі, БСН 230440030736, заңды мекенжайы: 040700, Қазақстан Республикасы, Алматы облысы, Іле ауданы, Энергетик ауылдық округі, Отеген батыр ауылы, Титов көшесі, 6А үй, 37-пәтер, өзінің жойылғандығы туралы хабарлайды. Шагымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде мына мекенжай бойынша қабылданады: Отеген батыр ауылы, Титов көшесі, 6А үй. Тел. +77479676874.

15. «Сервис-ПластБурбай» ЖШС (БСН 070640009126) өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шагымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде мына мекенжай бойынша қабылданады: 021700, Қазақстан Республикасы, Ақмола облысы, Бурбай ауданы, Щучинск қаласы, Морозов көшесі, 2 үй.

16. «Ақмола облысы білім басқармасының Есіл ауданы бойынша білім бөлімінің Речное селосының бастауыш мектебі» КММ (БСН 990340007418) өзінің ерікті түрде таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шагымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, Ақмола облысы, Есіл ауданы, Есіл қаласы, Мұхтар Әүезов көшесі, 19 үй.

17. «AkZholActivex» ЖШС, БСН 230640023453, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шагымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Жетісу облысы, Ақсу ауданы, Сағабүйен ауылы, Абылай хан көшесі, 13, тел. 87788946535.

ЖАРНАМА БӨЛІМІ:

Алматы қаласы
Тел.: 8(727) 292-43-43,

8 (708) 929-98-74

E-mail:
zanreklama@mail.ru
zanreklama.kz

ЖАРНАМА ҚАБЫЛДАЙТАНЫ ОРЫНДАР:

ЖК «Қандыбаева», Газеттерге, журнадарға және сайттарға хабарландыру қабылдауда агентті: 8/7271327 30 92, тел/факс: 273 47 98, 8 707 895 21 99, 8 701 739 27 83, 8 705 185 75 73 www.gazetysaity.kz, e-mail: vsegazety@mail.ru

Алматы қ., Абылай хан дан., 60, Мақатаев көші, қызылысы, 208 көнсе.

ЖК «Best Agency», мекенжайы: Алматы қ., Абылай хан дан., 60, Мақатаев көші, қызылысы, 209 көнсе. Тел/WhatsApp 8 707 280 09 12.

«KAIROS» ЖК, Алматы қаласы, Жібек жолы даңы, 55, Пушкин көшесінен қызылысы, «Алма» СО, 4 қабат, ресепшін, тел.: 271-49-39, 8707 705-92-22. E-mail: kalybyaeva@mail.ru. Барлық хабарландыруды What's app бойынша қабылдаймыз.

ЖК «Gold Capital» Нұр-Султан қ., Абай көшесі, 78, 105-көнсе. Тел.: 8 (712) 52-02-11, 8(702)839-90-86.

«Sokrat-PV» Юридическое агентство» ЖШС, Павлодар қаласы, Крупская көшесі, 61, 1-көнсе 23. Телефон: 87027159520; 87182221266 (жұмыс).

«Назар-1 фирмасы» ЖШС («РУТА» ЖА), директоры Кривилова Татьяна Ивановна. Шымкент қ., Г.Ильяс көшесі, 47 (Шаймерденов к. бұрышы) RBK банктың жаһында, Тел.: 8 (7252) 53-40-48. WhatsApp +7-705-705-31-31. E-mail: nazar.reklama@gmail.com

ЖК «TTrade and service», Алматы қ., ш/а Жетису-3, 55/133.

ЖК «Аюбаева», Караганды қ., Жамбыл қөшесі, 11. Тел.: 8 (712) 42-00-71.

Арлан-консалтинг ЖШС, Семей қ., К.Мұхаметханов көшесі, 23 «А», 104-бөлме.

Тел.: 8 (705) 798-58-18, 8(705)4672701

«Грация» ЖШС, Атырау қаласы, Махамбетов көшесі, 107-а, 2-бөлме, тел.: 32-14-29, 30-65-24, 8701 920 4538.

«ЮрСлужба» ЖШС, Қекшетау қ., Е. Әуелбеков көшесі, 129. Тел.: 8 (712) 25-77-17, 8(747) 8097074.

«Версия-Пресс» ЖШС, Павлодар қ., Естай көшесі 40. Тел.: 8 (712) 32-47-67, 32-49-44.

«ОрСлужба» ЖШС, Қекшетау қ., Е. Әуелбеков көшесі, 129. Тел.: 8 (712) 25-77-17, 8(747) 8097074.

«Сапар» ЖШС Атырау қаласы, үялар тел.: 87781063779, e-mail: zan@mailto:mail.ru

«Оригинальская фирма «Консультант» ЖШС Орал қ., Л.Толстой көшесі, 28. Тел.: 8 (712) 50-88-05.

«Реклама» ЖШС, Орал қ., Достық-Дружба даңығылы, 182. Тел.: 8 (712) 50-47-34.

Қызындықтарға кезіктің? Қалай шештің?

— Иә, әрине, қызындықтар болды, ол таңсық емес. Бірінші кедергі ол — қорқыныш. Бастауыда заң саласы бойынша білім алғаныммен, сот орындаушының атқарытың қызыметін естіп именіп қалдым. Сонын адамдармен қарым-қатынаста қызындықтар болды. Өйткені бала кезден түйік едім. Ал бұл қызындықтардың еңсеру-

қолдау беріп отырды. Жұмысымыздарға ұран да осы. «Ұжымының күші — бірлікте»

— Әмрілік ұстанымының қандай?

— Бірінші, ол мойындау. Қандай да бір қателік кетсе де, тік түрліп мойындау керек. Әзімнен де, өзгеден де осыны күтемін. Екінші, ададық. Жұмыста да, әмріде де. Егер мен біреуге адад жолмен көмек көрсетсем, ол маған шын қуаныш сыйлады, сол мені бақытты етеді. Үшінші, шынышылдық.

— Денсаулығына байланысты жұмыстап тартынып жүрген жандарға қандай ақыл-кенес бересіз?

— Не істей аласын? Не үнайды? Не керек? Осы сұрақтарға жауп тауып, жан қалаудағы дүниелермен айналысыңыз. Сізді алдыға сүйрәйтін арман мен мақсатыңыз. Әзіздің қалай бар, солай қабылданап үйреніңіз. Тұлға болыңыз, басында менің де адамдармен қарым-қатынас жасаудың қынін болды. Бірақ еңсердім, сіз де солай жасаңыз.

Нұрбол ЖЫЛЫС
«Заң газеті»

Мирас жайлы жеке сөт орындаудыңызы Дамир Шаханов та жыны лебізін білдіріп. Онымен қоса взғе де жұмыс берғыннан инклюзивті жандарға жиынсық алауға қорықпаға шақырап. «Сенім ғана кез келген жанана күш бөрөді. Мен сенім, Мирас үшіпті ақтаға. Өйткені мүсіркей қағасаңыз, ақам да өзін мүсінір сезініп, оз қабілеттін еркін аса алмайды. Үңдай жандарға тек қолдау мен сенім ғана көрек» — дегі Dамир Шаханов.

кезде практика уақытында Дамир Шахановпен таныстым. Кейін оку бітірген соң, ол кісі мені жұмысқа шақырды. Енді міне, бір жарым жыл болды жеке сөт орындаушының қызыметін атқарып жүр. Бұл туралы өзі келесідемін.

— Жұмыс жасауда қандай

ге Дамир Шаханов көп көмек етті. Бұрынғы Мирас пен бүгінгі Мирас арасындағы эволюция баспалдағында осы кісінің ролі жогары. Әрқашан білмегендің жеріндегі көрсетіп, жасыған кезде қайрап отырды. Екіншіден, үжым жақсы асөріп берді. Үжымдағы әр адам білгенимен бөлісіп, рухани

18. «ҚАҢЛЫБАЙ» ЖШС, БСН 080240018737, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шагымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Түркістан қаласы, Бәйдібек батыр көшесі, 14, тел. 87711131210.

19. «Арман Алқабы» ЖШС, БСН 001240008699, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шагымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Алматы қаласы, 1 ықшамаудан, 20 үй, 3 пәтер, тел. 87081552223.

20. «Тимир-Транс» ЖШС, БСН 041140009422, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шагымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Алматы қаласы, 1 ықшамаудан, 20 үй, 3 пәтер, тел. 87019807375.

21. «ПИК-ЖОСАЛЫ» пәтер иеленушілер кооперативі», БСН 111140004912, және «Қектем» ЖШС, БСН 110940014699, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шагымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қармақшы ауданы, Жосалы кенті, Менекшай батыр көшесі, 7 үй, тел. 87018616363.

22. «Ломбард Автобизнес Плюс» ЖШС төмөнделегідей көпілдіккөйілған мұліктерді сату туралы хабарлайды: алтыннан жасалған зергерлік бұйымдар, алтын бұйымдар сынығы, бриллиант бұйымдар. Сауданың әткізілетін уақыты: 27 шілде 2023 жыл. Сауданың әткізілетін орны: Қазақстан Республикасы, Алматы қаласы, Ә.Шәріпов көшесі, 90. Сауданың әткізілетін уақыты: сағат 11:00-ден 12:00-ге дейін. Сенім білдірілген тұлға: Жумагалиев Н.Н. Сатып алу құнын төлеу тәртібі: қолма-қол ақша немесе ақса аудар

